

[nternetin bloklanmas mslsin lknin maraqlar namin yenidn baxlmaldr](#)

Azərbaycanda bir neçə gündür hərbi vəziyyət elan olunub. "Hərbi vəziyyət haqqında" qanuna görə, bu dövrdə KV-in fəaliyyətinə senzura tətbiq olunmağa bilər.

Arannews-Eyni zamanda bir neçə gündür Azərbaycanın internet məhdudlaşdırılıb. Belə vəziyyətdə media necə fəaliyyət göstərməlidir? Media mənşəli ekspert, həqiqətən nəsişgər Məmmədli məvzu ilə bağlı ASTNA-nın suallarına cavab verib. -Nəsişgər by, bir neçə gündür Azərbaycanı hərbi vəziyyət elan olunub. Hərbi vəziyyətin tətbiqi ilə bağlı qanuna uyğun olaraq senzura da qəbul edilmişdir. Belə oldu halda Azərbaycanda bələdiyyələrin xərbi rəsmi təsdiq olunduqdan sonra yayımlanmalıdır. Bu vəziyyətdə media xəbər susunmuşdur. Media necə fəaliyyət göstərməlidir və əvvəllər, Azərbaycanda bəzən hərbi senzura tətbiq olunub demək doğru deyil. Hərbi senzura tətbiq olunmasında nəsişgər var. Amma bu, sənə həqiqətən qəbul edilmişdir. Nəsişgər ki hərbi vəziyyət haqqında qanunun 1-ci maddəsi deyir ki, hərbi vəziyyət zamanı KV-, internet resursları və sosial şəbəkələr məhdudlaşdırılmalıdır. Amma eyni zamanda həmin qanunun 10-cu maddəsində göstərilir ki, məmuriyyət, hərbi vəziyyət zamanı hansı tədbirlər görülməlidir. Bu zaman 22 və 23-cü bəndlərdə KV-in konkret olaraq tənzimlənməsi məsləsi, yəni hərbi senzura keçirilməsi, eyni zamanda məmuriyyət mənada hansısa media qurumu hərbi qanunvericiliyə zidd fəaliyyət göstərməsinə, onun balansını ilə bağlı tədqiqatla nəsişgər edilmişdir. Bunu tənzimləyəcək tədbirlər hərbi vəziyyəti həyata keçirilməsinə struktur olmalıdır. Nazirlər Kabinetinin bu qəbul etdiyi qərarın 3 sayı ləvazimində konkret olaraq hərbi vəziyyətdə, xəbər susunmuşdur komendant saatında fəaliyyətin icazə verilməsinə sahələr göstərilir. 7-ci bənddə KV-in də adı var. KV bu baxımdan indiki halda icazəli, yəni qeydiyyatdan keçməmiş fəaliyyət göstərməlidir. Səhə komendant saatı zamanından gedir. Onun xaricində isə həttilik senzura tətbiq olunmasında dair heç bir norma yoxdur. KV normal, standart olaraq etik və həqiqətən nəsişgər fəaliyyətini davam etdirir. İbət ki, hərbi məvzuda yazarkən hərbi strukturların paylamadığı və onların təsdiqləndiyi məlumatlara yer verməlidir. Nəsişgər ki bu, hərbi vəziyyət haqqında qanunvericiliyin, eləcə də KV haqqında qanunun 7-ci maddəsinin tələbidir. 2018-ci il may ayının 1-də KV haqqında qanuna bəzən də xəbər susmuşdur maddə ləvazimində qəbul olunub. Qeyd olunub ki, hərbi vəziyyət zamanı yalnız hərbi tədbirlər verdiyi məlumatlara istinad olunmalıdır. Bu baxımdan məmuriyyət qanunvericilikdə bu normalar var. Bununla bəzən 2018-ci ildə həmin də teleradio haqqında qanuna da 2-ci maddə ləvazimində qəbul olunub. Bu aspektdən baxanda media indiki daha nəsişgər tənzimlənməsi tənzimlənməsi bu məsləni kontrol edir. Kimsə indiki bəzən hərbi komendaturadan bir məhdudlaşdırma varsa, bu, artıq spesifik olaraq onun tənzimlənməsi tematik fəaliyyətin yəni nəsişgər ola bilər. Amma məmuriyyət tənzimləyici norma həttilik yoxdur. Nazirlər Kabineti hərbi vəziyyətdə senzura tətbiq edilmişdir dair bir qayda məmuriyyət etmişdir. Ona görə də indiki halda belə bir qayda qəbul edilmişdir. Vəziyyət ləvazimində bir neçə gündür Azərbaycanı internet məhdudlaşdırılıb. Bu da jurnalistlərin, media orqanlarının fəaliyyətinə problemlər yaradır. Dövlətin qəzəbi bəzən də mənfi təsirlərdir ki, bu vəziyyətdə bəzən dezinformasiyaların, çətin tənzimlənməli vəziyyətlərlə bağlı dəqiq olmayan xəbərlərin yayılması qarşısını almağa nəsişgərdir. Amma o biri tərəfdən də doğru-düzgün informasiyalara halinin, insanların ləvazimində

qarsn alr. Bu msl nec tnzimlnmli idi? Bu vziyytd nternetin mhdudladrlmas doru ?addm idimi

Konstitusiyann 71-ci maddsi tml hüquq v azadqlar hrbi v müharib-vziyytind mhdudladrman legitim sayr. Yni, bizim azadqlarmz mövcuddur. Amma hrbi vziyyt ttbiq olunan zaman müyyn müddtli v konkret mhdudiytlr qoyula bilir. Bu aspektdn baxanda nternetin mhdudladrlmasnn legitim sas var. Hazrda informasiya mübadilsind dezinformasiya yaylmasn önmlk üçün müyyn resurslar, xüsusn d sosial bklri mhdudladrc addmlar atlb. Burada yen d iki aspekt var. Bu, n qdr zrudir demokratik cmiyyt üçün? Mnc, nternet mediann, xüsusn d sosial bknin birbaa balanmas v mhdudladrlmas hökumtin özünün dorular yaymas üçün imkanlar mhdudladrmaqdr. Yni, bu, hm d ölknin, hökumtin lehin olan, o cümln Azrbaycann razi bütünlüyünübrpa etmk üçün apard mübariznin beynlxalq ictimaiyyt çatdrmas yollarn da balam olur. Çox mhdud sayda, mhdud xslr ancaq hanssa formada resurslar qazanrlar ki, lav VPN, proxy-lrl sistem çxmaa çalrlar. Bunlarn da böyük ksriyyti passivistlrdir. Bu is hökumtin slind arzulad v ya qarsna qoyduu ölknin milli thüksizliyin zrr verilmmisi mqsdin daha çox zrr verir. Ninki ölknin dorularn ictimaiyyt çatdrmaq. Bu baxmdan bir an önc ölkd internetin bloklanmas mslsin yenidn baxlmaldr. V nternet bloklanmaq mslsindn çox mzmun kontroluna keçilmlidir. Çünki hrbi vziyyt haqqnda qanuna baxdqda daha çox mzmunun kontrolundan söhbt gedir. Mzmun kontrolu dedikd is birmnal olaraq ölknin milli thüksizliyin zrr vermyn, eyni zamanda razi bütövlüyü iddialarna ks olan ifadrin kontrolundan gedir. Bu msld bütün nterneti mhdudladrmaq yox, mzmuna yönlm müyyn mhdudiytlrin gtrilmsi daha doru olard. Nzr alsaq ki, ölkd pandemiyaya gör thsil sisteminin elektron mühit üzrindn aparlmas mslsi var. Bu, hm d 1,7 milyon agird v müllim heytin böyük zrr verck. Artq onlayn drslr dayanb. Azrbaycanda elan olunan hrbi vziyyt müddtli deyil. Qanunda müddtli yazlsa da, amma prezidentin frmannda konkret müddt göstrilmyib. Bu prosesin aradan qaldrmasna qdr nzrd tutulub. Bel anlrlr ki, Azrbaycan torpaqlarn ialdan azad edn qdr hrbi vziyyt davam ed bilir. Bu qeyri-müyyn vaxtdr. V bu vaxta qdr thsildn yaynma prosesi ba verck. Epidemiya il biz 8 aydr ki, mübariz aparrq. Hl ki heç bir ntic ld etmmiik. Bunu nzr alaraq demk olar ki, nternetin mhdudladrlmas cmiyyt daha böyük zrr verck.-Bir çox xarici media nümayndlri v beynlxalq jurnalistlr Azrbaycan trfdn informasiya ala bildiklrindn narazdrlar. Azrbaycanda xarici media orqanlarnn bir çoxunun ofislri qapandndan Azrbaycanla bal informasiyalar beynlxalq mediada azlq tkil edir. Htta bu sbbdn bir çox beynlxalq media orqanlarnda yaymlanan informasiyalar birtrfli kild verilir. Çünki Ermnistan trfi qaplar xarici jurnalistlrin v mediann üzün açb. Azrbaycan trfi is onlarn Qarabaa, cbh xttin glmsin rait yaratmrd. Sizc, bu ?informasiya müharibsind Azrbaycann qerid qovmurmu

Azrbaycan bu msly yanamada öncdn hazrlql olmalıyd. Onun beynlxalq-hüquqda haql olduu bir mqam var. razilri ial olunub. Bununla bal BMT-nin 4 qtnamsi var. Bu gün ba vern qardurma da konkret olaraq Azrbaycann

• z rasisind ba verir. alda olan Azərbaycan razilrind. Buna baxmayaraq, beynlxalq mediann burda uzunmddtli faliyytin gtiriln mhdudiytlr, xsusn d beynlxalq mediann etibar etdiyi mnblrin Azərbaycanda az olmas v ya demk olar ki, olmamas, Azərbaycann haql informasiya siyastin bnyk zrb vurur. Beynlxalq medialarda son gnlr daha ccedil;ox hadisnin birbaa g;nt;lrri o biri trfdn glir. Bizim rsmi mlumatlara qismn yer verirlr, ya da vermirlr. Bu auditoriyada bizi haqsız trf kimi g;strmy balayr. D;zd;r, bzi xarici media orqanlar hadis yerindn ccedil;k bilir. Amma konkret olaraq bununla bal daha sistemli kild tez bir zamanda addmlar atlmaldr. Beynlxalq mediaya hadis yerindn- hm cbhy yaxn yerlrd m;lki vtndalarmzn ;lmsi, ziyan ccedil;kmsi il bal ccedil;kililr etmsin, hm razilrimizin ial olunmas, eyni zamanda qar trfin verdiyi zrrlr, o zonada ba vernlr bizim aspektdn bax beynlxalq cmiyyt tqdim etmy imkan verilmlidir. Bununla bal, sadc, Bakda brifinq vermkl kifaytlnmk olmaz. Mediann n ;nml funksiyalarndan biri hadis yerindn ;z;n;n ;z obyektivi v ya qlmi il informasiyan ccedil;atdrmasdr. Ccedil;nki rsmi mlumat hmi media ;ccedil;n etibarl olub-olmamas baxmndan adtn ;bh दौरa bilir. Amma birinci ldn ald informasiya daha etibarldr. Onlar ;z g;zlril il g;rsydilr, ;z kameralar il ccedil;ksydilr beynlxalq ictimai ryd Azərbaycann indiki m;vqeyi obyektiv m;vqey .ccedil;evril bilir

Bel bir vziyytd mediann faliyyti nec olmal idi? Nec qurulmal idi? Hans imkanlar-?varadlmal idi

Mediann faliyyti iki aspektd tnzimlnir. Biri h;quq, biri etik. H;quqi-ccedil;rccedil;ivni qeyd etdik. ndiki halda m;yyn mhdudiytlrin ttbiq olunmas qanunvericilikl m;mk;nd;r, beynlxalq konvensiyalarda da bu var. Amma etik ccedil;rccedil;ivd bizim bu g;n ;z;m;z ekstremal raitlrd nec ilmiyyik- bununla bal mediann konkret g;stirilri var. Eyni zamanda d;vlt sirlri il ilmkl bal, qanunla qorunan mnafehl bal. Bu baxmdan media daha pekar v hssas olmaldr. Bir sgrin hid olmas xbrini media ccedil;kib birinci mnbdn tqdim ed bilir. Amma eyni zamanda hmin sgrin ailsini var, o informasiyann onlara ccedil;atmama ehtimal var. Bel olan halda media bunu d;nrk identifikasiya etmdn yaymaldr. Msln, m;xtlif d;y;mliyyatlar v texnikann hrkt trayektoriyas ;D;vlt sirri haqqnda; qanunvericiliy g;r, sirr tkil ed bilir. Eyni zamanda ccedil;kib yayarkn qanunvericilikd nzrd tutulan hdd mslsin baxmaq lazmdr ki, bu mlumatlar qar trf ;ccedil;n kfiyyat xarakteri damasn. Bir s;zl, media ekstremal vziyytlrd etik ccedil;rccedil;ivd nec davranmal olduunu yax bilmlidir. H;quqi mslrlri h;quqccedil;ularla mslhtlmlidir. Ttbiq olunan rejim hrbi vziyyt rejimidir v bununla bal ciddi msuliyetlr d var. Bu msuliyetlr hm d indiki halda legitimdir. Bel olduu halda bizim h;quq v azadqlarmza gtiriln mhdudiytlrin .ccedil;rccedil;ivsini dqiq bilmiyyik